

Fimmtudaginn 18. júní 1998.

Nr. 33/1998.

Ákærvaldið

(Sigríður Jósefsdóttir saksóknari)

gegn

Steinari Berg Ísleifssyni

(Gestur Jónsson hrl.)

Virðisaukaskattur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason, Arnljótur Björnsson og Markús Sigurbjörnsson.

Ríkissaksóknari skaut málinu til Hæstaréttar í samræmi við yfirlýsingu ákærða um áfrýjun og einnig af hálfu ákærvalds með stefnu 13. janúar 1998. Af hálfu ákærvalds er þess krafist, að refsing ákærða verði þyngd frá því, sem ákveðið var í héraðsdómi.

Ákærði krefst sýknu af kröfum ákærvalds.

Af hálfu ákærvalds er unað við niðurstöðu héraðsdóms um sýknu ákærða af sakargiftum samkvæmt II. kafla ákæru.

Með skírskotun til forsendna héraðsdóms verður staðfest niðurstaða hans um, að ákærði hafi gerst sekur um þá háttsemi, sem á hann er borin í I. kafla ákæru. Braut hann þannig gegn 1. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt, svo sem lagagreinin hljóðaði á þeim tíma, sem ákæra tekur til. Eins og nánar greinir í héraðsdómi, gerðist ákærði sekur um brot sín í rekstri tveggja hlutafélaga, sem hann var í forsvari fyrir. Starfsemi annars félagsins mun hafa verið hætt í lok árs 1992, og tekur ákæra til vanskila á virðisaukaskatti vegna síðasta skatttímabils þess árs. Starfsemi hins félagsins mun hafa verið hætt í maí 1993. Varðandi það félag lýtur ákæra að vanskilum á virðisaukaskatti og vanrækslu um að skila virðisaukattsskýrslum vegna veltu frá mars 1993, þar til rekstri þess lauk. Óumdeilt er í málinu, að fram að þessu hafi bæði félögin staðið réttilega í skilum með virðisaukaskatt, og tóku brotin þannig til skamms tíma. Þótt samanlögð fjárhæð vangreidds virðisaukaskatts hafi numið 9.228.645 krónum, verður í ljósi þess, sem að framan greinir, ekki fallist á, að hún ein nægi til, að sakir ákærða verði taldar miklar og háttsemi hans þannig talin varða við þágildandi 6. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988, sbr. nú 262. gr. almennra hegningarlaga

nr. 19/1940, svo sem þeim var breytt með 1. gr. laga nr. 39/1995. Er í því sambandi til þess að líta, að skilgreining á meiri háttar broti í núverandi 3. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga gildi ekki áður um, hvort sakir yrðu taldar miklar vegna brots gegn 1. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988. Samkvæmt þessu eru ekki skilyrði til að dæma ákærða til að sæta varðhaldi.

Pegar lítið er til framangreinds svo og ákvæða 1. mgr. 70. gr. almennra hegningarlaga og þess, sem segir að öðru leyti í héraðsdómi um refsíákvörðun, þykir refsing á hendur ákærða hæfilega ákveðin 2.200.000 króna sekt í ríkissjóð. Komi varðhald í fjóra mánuði í stað sektar, verði hún ekki greidd innan fjögurra vikna frá uppsögu dóms þessa.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað er staðfest.

Ákærði verður dæmdur til að greiða allan áfrýjunarkostnað málsins, svo sem nánar greinir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Ákærði, Steinar Berg Ísleifsson, greiði 2.200.000 krónur í sekt í ríkissjóð innan fjögurra vikna frá uppsögu þessa dóms, en sæti ella varðhaldi í 4 mánuði.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað er staðfest.

Ákærði greiði allan áfrýjunarkostnað málsins, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 60.000 krónur, og málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir Hæstarétti, Gests Jónssonar hestarréttarlögmanns, 60.000 krónur.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 8. janúar 1998.

Ár 1998, fimmtudag 8. janúar, er á dómþingi Héraðsdóms Reykjavíkur, sem háð er í Dómhúsinu við Lækjartorg af Guðjóni St. Marteinssyni héraðsdómara, kveðinn upp dómur í málinu nr. S-449/1997: Ákærvaldið gegn Steinari Berg Ísleifssyni, en málið var dómtekið 1. desember sl.

Málið er höfðað með ákæruskjali, dags. 10. júní 1997, á hendur:

„Steinari Berg Ísleifssyni, Álftalandi 9, Reykjavík, kennitala 210752-2779, sem framkvæmdastjóra og stjórnarformanni í hlutafélaginu Steinum hf., kennitala 491275-0819, sem frá 1. janúar 1993 hét Vinill hf. og úrskurðað var gjaldþrota 16. september 1993, og í hlutafélaginu Steinum hf., kennitala

691292-3209, sem úrskurðað var gjaldþrota 3. nóvember 1993, fyrir eftirgreind brot á skattalögum, framin í rekstri félaganna.

I.

Brot á lögum um virðisaukaskatt.

1. Að hafa eigi staðið innheimtumanni ríkissjóðs skil á virðisaukaskatti, að fjárhæð 7.248.482 kr., sem fyrrnefnda félagið innheimti í nóvember og desember 1992.
2. Að hafa vanrækt að standa skil á virðisaukaskattsskýrslum fyrir síðarnefnda félagið árið 1993 og að hafa eigi greitt 1.980.163 kr. í virðisaukaskatt, sem félaginu hefði borið að greiða innheimtumanni ríkissjóðs og sundurliðast þannig:

Tímabil	Útskattur	Innskattur	Vangreiddur virðisaukaskattur
Mars-apríl 1993			
kr. 76.942.400	kr. 18.850.888	kr. 15.847.237	kr. 3.003.651
Maí-júní 1993			
kr. 4.438.820	kr. 1.087.511	kr. 2.110.999	(kr. 1.023.488)
		Samtals	kr. 1.980.163

Telst þetta varða við 1. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. lög nr. 39/1995 um breyting á þeim lögum, sjá áður 1., sbr. 6. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt.

II.

Brot á lögum um staðgreiðslu opinberra gjalda.

Að hafa árið 1993 eigi staðið innheimtumanni ríkissjóðs skil á 1.112.041 kr., sem haldið hafði verið eftir af launum starfsmanna Steina hf., kennitala 691292-3209, til staðgreiðslu opinberra gjalda þeirra og sundurliðast sem hér greinir:

Maí	kr.	577.535
Júní	kr.	534.506
Samtals	kr.	1.112.041

Telst þetta varða við 2. mgr. 30. gr. laga nr. 45/1987 um staðgreiðslu opinberra gjalda, sbr. 2. gr. laga nr. 42/1995, sjá áður 1. mgr. 30. gr. laga nr. 45/1987.

Þess er krafist, að ákærði verði dæmdur til refsingar.“

Verjandi ákærða krefst þess, að ákærði verði sýknaður af öllum kröfum ákæruvaldsins og málsvarnarlaun verði dæmd úr ríkissjóði að mati dómsins.

Ákærði hefur fyrir dómi lýst því, að hann hafi verið framkvæmdastjóri og stjórnarformaður þeirra hlutafélaga, sem í ákæru greinir, þann tíma, sem þar er lýst. Þá hefur ákærði greint svo frá fyrir dómi, að fjárhæðum og dagsetningum væri rétt lýst í ákæru. Hann hefur hins vegar borið, að ekki hafi verið til fé til greiðslu virðisaukaskatts, en bæði hlutafélögin, sem í ákæru greinir, hafi verið komin í þrot, þegar virðisaukaskattur sá, sem ákært er út af, féll í gjalddaga. Ákærði reisir vörn sína í málinu á því, að féleysi hafi komið í veg fyrir, að virðisaukaskatturinn væri greiddur, og því ekki um brot af sinni hálfu að ræða vegna meðferðar virðisaukaskattsins.

I. 1.

Ákærði kvað fjárhæðir, sem tilgreindar eru í þessum ákærulið, vera réttar og unnar upp úr bókhaldi Vinils hf. Ákærði kvað ástæðu þess, að ekki hefði verið greiddur virðisaukaskattur, sem innheimtur var í nóvember og desember 1992, vera þá, að félagið hefði verið komið í þrot, er kom að gjalddaga þessa virðisaukaskattstímabils 5. febrúar 1993. Engir peningar hafi þá verið handbærir hjá fyrirtækinu, sem var úrskurðað gjaldþrota 16. september 1993. Ákærði kvað sér því hafa verið ókleift að greiða virðisaukaskattinn og því telja, að ekki hafi verið um refsiverða háttsemi af sinni hálfu að ræða. Ákærði kvað hafa verið gerðan samning við Steina, dreifingu hf., sem hefði tekið við nokkrum hluta af rekstri Vinils hf., en síðar hafi Steinar hf. tekið við rekstrinum, sbr. ákærulið I. 2.

I. 2.

Fyrir dómi kvað ákærði tölur í þessum ákærulið réttar og unnar upp úr gögnum frá Steinum hf. Ákærði kvaðst ekki hafa vitað, að virðisaukaskattsskýrslum hefði ekki verið skilað fyrir þau tímabil, sem hér er ákært út af. Ákærði kvað virðisaukaskatt hafa verið greiddan fyrir janúar og febrúar 1993. Ákveðið hafi verið að hætta rekstri Steina hf. 20. maí 1993, og hefði virðisaukaskattsskýrslum fyrir tímabil, sem féllu í gjalddaga eftir það, ekki verið skilað, en það eru bæði tímabilin, sem hér er ákært út af. Kvaðst ákærði ekki hafa vitað af þessu, svo sem rakið var, og nefndi, að gjaldþrota-beiðni félagsins hefði verið borin upp hjá Héraðsdómi Reykjaness 21. maí 1993, en ekki tekin fyrir vegna þess, að ekki voru til peningar til greiðslu þeirra gjalda, er greiða bar. Vegna þessa hafi orðið einhver misskilningur að sögn ákærða og virðisaukaskattsskýrslum ekki skilað af þessum sökum. Eftir þetta hafi Spor hf. tekið við rekstri Steina hf. að mestu leyti að sögn ákærða. Ástæðu þess, að virðisaukaskattur var ekki greiddur, kvað ákærði

hina sömu og lýst er í ákærulið I. 1., þ. e., að ekki hafi verið til handbært fé hjá fyrirtækinu og því ekki unnt að greiða.

Vitnið Símon Óskar Gunnarsson, löggiltur endurskoðandi, kom fyrir dóminn og staðfesti að hafa kynnt sér rannsóknargögn frá ríkisskattstjóra meðal gagna málsins vegna beggja félaganna, sem í ákæru greinir, og jafnframt að hafa ritað skattrannsóknarstjóra ríkisins bréf ásamt verjanda ákærða 17. nóvember 1995. Símon kvað álit sitt það, að ógerlegt hefði verið fyrir ákærða sem forsvarsmann Vinils hf. að standa innheimtumanni ríkissjóðs skil á 7.248.482 kr., sem lýst er í ákærulið I. 1., enda engar eignir hjá Vinli hf. til að greiða með og reikningur fyrirtækisins í banka yfirdreginn á þriðja tug milljóna króna. Kvað Símon hið sama eiga við um greiðslu virðisaukaskatts fyrir Steina hf., sem gjaldféll 5. júní 1993. Hefðu engin tök verið á að greiða þá fjárhæð. Kvað Símon fjárstreymi til Vinils hf. og Steina hf. hafa farið í gegnum bankareikninga fyrirtækjanna, sem hefðu, að því er bæði fyrirtækin varðaði, verið mikið yfirdregnir á þeim tíma, sem í ákæru greinir. Þannig hafi virðisaukaskattur ekki verið sérgreindur í rekstri félaganna, en Símon kvaðst engin dæmi þekkja um, að sá háttur væri á hafður.

II.

Ákærði kvað lýsingu í þessum ákærulið rétta, en neitar því, að um brot af sinni hálfu hafi verið að ræða. Hann kvað rekstur Steina hf. hafa verið kominn í þrot á þessum tíma og mikinn yfirdrátt á reikningi félagsins í Íslandsbanka hf. Sá háttur hafi verið á, að Íslandsbanki hafi greitt laun starfsmanna Steina hf. inn á reikning hvers starfsmanns hjá bankanum. Þessar fjárhæðir hafi síðan verið færðar á reikning Steina hf. í bankanum. Á þeim tíma, er hér er ákært út af, hafi öllum starfsmönnum Steina hf. verið sagt upp. Þess hafi verið farið á leit við Íslandsbanka, að laun starfsmanna yrðu greidd þessa mánuði, eins og verið hefði. Tekin hafi verið um það ákvörðun í bankanum að greiða laun starfsmannanna, en bankanum hafi verið sent yfirlit um launin. Á þessum tíma hafi Steinar hf. verið með mikinn yfirdrátt hjá bankanum og bankinn tekið á sína ábyrgð ákvörðun um það að auka yfirdrátt Steina hf. hjá bankanum sem nam launum starfsmanna. Ákærði kvað þannig enga peninga hafa verið handbæra hjá fyrirtækinu, og hafi þeir fjármunir, er hér um ræðir, aldrei farið um sínar hendur né starfsmanna Steina hf. Ekkert hafi því verið ákveðið um það að greiða ekki staðgreiðsluhluta launanna. Ákærði kvaðst því neita því að hafa eigi staðið innheimtumanni ríkissjóðs skil á 1.112.041 krónu, sem haldið hefði verið eftir af launum starfsmanna Steina hf. til staðgreiðslu opinberra gjalda, eins og hér er ákært út af.

Niðurstöður.

Ákærði var framkvæmdastjóri og stjórnarformaður Steina hf. og Vinils hf., eins og lýst er í ákæru. Sannað er með skýlausri játningu ákærða og öðrum gögnum málsins, að þeim virðisaukaskatti, sem í þessum ákæruliðum greinir, var ekki skilað innheimtumanni ríkissjóðs. Á sama hátt er sannað, að virðisaukaskattsskýrslum var ekki skilað, eins og ákært er út af í ákæru-lið I. 2.

Vörn ákærða er einkum reist á því, að aðstæður hafi verið slíkar, að ákærða hafi verið ókleift að standa skil á virðisaukaskatti. Ekkert fé hafi verið handbært. Bæði fyrirtækin hafi verið komin í þrot, og rekstri þeirra beggja hafi verið hætt, er virðisaukaskattur sá, er ákært er út af, féll í gjald-daga. Greiðslur og/eða fjárstreymi til fyrirtækjanna hafi farið um banka-reikninga fyrirtækjanna, sem í báðum tilvikum voru yfirdregnir um milljónir króna, og fjármunirnir því ekki farið um hendur ákærða.

Ákærði ber refsíabyrgð sem framkvæmdastjóri og stjórnarformaður beggja félaganna. Samkvæmt 1. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988 um virðisauka-skatt varðar það refsingu, að skattskyldur aðili afhendi ekki á lögmætum tíma virðisaukaskatt, sem hann hefur innheimt. Því er unnið til refsingar með því einu að láta ógert að skila virðisaukaskattinum í ríkissjóð á tilskildum tíma, og eru þetta þau sjónarmið, sem tekið hefur verið mið af í dóma-framkvæmd.

Dómurinn telur, að formið á fjárstreyminu til fyrirtækjanna geti ekki orðið til þess að firra ákærða ábyrgð, og það, að reksturinn komst í þrot, kemur ekki í veg fyrir það, að innheimtum virðisaukaskatti bar að skila samkvæmt því, sem lýst var. Engu varðar, þótt ekki hafi borið að halda virðisaukaskattinum aðgreindum frá öðrum fjármunum í rekstrinum. Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, telur dómurinn, að um engin þau at-vik hafi verið að ræða, er firri ákærða ábyrgð eða hafi gert honum ókleift að standa skil á innheimtum virðisaukaskatti, og hefur ákærði því gerst sek-ur um brot gegn þeim lagaákvæðum, sem í ákæru greinir. Verður ákærða gerð refsing eftir 1. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga, sbr. lög nr. 39/1995, þó þannig, að ekki verður beitt þyngri viðurlögum en heimil voru á þeim tíma, er ákærði framdi brot sín, sbr. meginreglu 2. gr. almennra heg-ningarlaga.

II.

Samkvæmt því, sem rakið var, ákvað Íslandsbanki hf. eftir beiðni frá Steinum hf., að laun starfsmanna Steina hf. fyrir maí og júní yrðu greidd af Íslandsbanka hf. beint inn á bankareikning hvers starfsmanns. Þeir fjár-

munir, sem notaðir voru til greiðslu launanna, fóru aldrei um hendur ákærða eða Steina hf., heldur verður að líta svo á, að bankinn hafi með greiðslu launanna lánað Steinum hf. fyrir launagreiðslunum og þar með aukið yfirdráttinn á reikningi félagsins hjá bankanum sem þessu nam, að því er virðist. Samkvæmt þessu var engum fjármunum haldið eftir hjá ákærða eða Steinum hf., eins og hér er ákært út af, og ber að sýkna ákærða af þessum kafla ákæru.

Ákærði hefur ekki gerst sekur um brot, er skiptir máli við ákvörðun refsingar í máli þessu. Langur tími er liðinn, frá því að ákærði framdi brot sín. Ákærði var sjálfur úrskurðaður gjaldþrota vegna ábyrgða, er hann tókst á hendur vegna fyrirtækjanna, er í ákæru greinir. Pykir refsing ákærða hæfilega ákvörðuð varðhald í 60 daga, en fresta skal fullnustu refsivistarinnar skilorðsbundið í tvö ár frá uppsögu dómsins að telja, og skal hún falla niður að þeim tíma liðnum, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

Ákærði greiði 4.000.000 kr. í sekt til ríkissjóðs, og komi átta mánaða varðhald í stað sektarinnar, verði hún ekki greidd innan fjögurra vikna frá birtingu dómsins að telja.

Ákærði greiði 75.000 kr. í saksóknarlaun, sem renni í ríkissjóð, en Sigríður Jósefsdóttir saksóknari flutti málið af hálfu ákæruvaldsins. Þá greiði ákærði $\frac{2}{3}$ hluta af 200.000 króna málsvarnarlaunum Gests Jónssonar hæstaréttarlögmanns á móti $\frac{1}{3}$ hluta, er greiðist úr ríkissjóði.

Dómsuppsaga hefur dregist nokkuð sökum embættisanna og jólahátíðar.

D ó m s o r ð :

Ákærði, Steinar Berg Ísleifsson, sæti varðhaldi í 60 daga, en fresta skal fullnustu refsivistar skilorðsbundið í tvö ár frá uppsögu dómsins að telja, og skal hún falla niður að þeim tíma liðnum, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

Ákærði greiði 4.000.000 kr. í sekt til ríkissjóðs, og komi átta mánaða varðhald í stað sektarinnar, verði hún ekki greidd innan fjögurra vikna frá birtingu dómsins að telja.

Ákærði greiði 75.000 kr. í saksóknarlaun.

Ákærði greiði $\frac{2}{3}$ hluta 200.000 króna málsvarnarlauna Gests Jónssonar hæstaréttarlögmanns á móti $\frac{1}{3}$ hluta, er greiðist úr ríkissjóði.